

és amelyek segítségével az elbeszélés fontos aspektusait nevezhetem meg. Az első Sajó László 2006-ban megjelent kötete, a *Szűnetjelek az égből*. Ez a regényben felbukkanó első irodalmi utalás, az első, amely bevezeti az összes többit — márpedig irodalmi utalás van bőven a szövegben, hisz az elbeszélőt olyan részlegesen elszigetelt személyiségnek ismerjük meg, aki a saját zárt világának felépítését az irodalom kiaknázásával kezdte meg. Később pedig, amikor hivatásává lett a nyelv és az irodalom, elég munícióval rendelkezett ahhoz, hogy az élményeinek, tapasztalatainak értelmezéséhez, de átéléséhez is irodalmi mintákat, utalásokat hozzon elő. Irodalom és történelem egyvelege ad mintát a regénybeli Kunnak: hogy érzéseinek Rilke, Kormos István, Weöres Sándor soraival adjon hangot, vagy helyzetét regényhősök, esetleg a görög eposzhagyomány mintáival értelmezze. Időnként pedig a szerelemben vagy bánatban egy kicsit Petőfi, Juhász Gyula vagy éppen Szerb Antal az utazó.

A második esemény az augusztus 20-i vihar, amely az elbeszélő Kun Árpádot és nemrég világra jött lányát a budai várban éri. Valóságos történet, valószínű menekülés az elemek mitológiába illő pusztítása elől. A realitás körül imbolygó, azt megrezgető mágikus elemek végigkísérik az elbeszélést. Kun alapvetően realista álláspontot alapoz meg, ugyanakkor a regény sok szimbolikus motívumot is mozgósít. Nem csupán olyan komplex és látványos esetekre gondolok, mint amikor például a gyermekkori soproni lakásuk leírásánál szinte úgy rétegződnek egymásra a korok szellemei és a misztikum, mintha a Buendiák macondói házában járnánk, vagy amikor a belső démonával küszködő, a tébolytól rettegő gyerek Kunt megbabonázza a söréteket öklendező sas tekintete. A realitáson egyensúlyozó mágikus-szimbolikus réteg pszichológiai szinten bontakozik ki értelemszerűen; az intuitív energiák a művészetben, irodalomban találnak magukra, a mintaismétlődések kísértetei pedig a tudatosulás, önmegismerés folyamatában oldódnak fel — amint az elbeszélő megbékél azzal, hogy minél jobban küzd ellene az ember, érzelmi reakcióiban és döntéseiben annál inkább szállásadója anyjának-apjának.

A harmadik esemény a szeptember 18-i tüntetésekből kialakuló ostromállapot, amelynek híre Norvégiában éri a Kun családot. A regényben körvonalazódó, a magyar identitással kapcsolatos krízis a gyermekkorban gyökerezik. Egyrészt abban, hogy a szocialista államgazdaság sunyi ügyeskedésre kondicionálta polgárait, másrészt a szülőkkel való azonosulás képtelenségében. Kun túl kifinomult ahhoz, hogy végleteket ábrázoljon, de az elbeszélésben kidomborodik a vázolt francia és norvég mintával szemben a jól ismert magyarországi közérzés zaklatott, puszkaporos hangulata. Az elbeszélésben megjelenő kontraszt feszültsége a két

Magyarországról szóló alternatív történelmi narratívában robban ki, amely drámaian kiugrik a szövegből. Poétikai értelemben olyan zsigeri reakció ez, amelynek az ikermotívuma Kun kisfiánál az elbeszélést végigkövető krónikus szorulás feloldódása.

Kun Árpád nyelvhasználat a regényben finoman árnyalt és változatos. Az elbeszélés alapvetően kerüli a figyelem rabul ejtésére irányuló, magával ragadó intenzív elbeszélő stílust. A szöveg markáns pszichológiai rétegét figyelembe véve szerencsés módon elkerülte az elbeszélés felfokozott, ön- és mások elemzésében kínosan örömet leelő tudati helyzetet. A *Megint hazavárunk* igazán kiegyensúlyozott könyv, amely nyugodt csendességével kötelezi el magának az olvasót azzal, hogy teljesen hétköznapi, jóformán mindenki számára ismert vagy ismerős helyzeteket hitelesen és érezhetően belső örömmel ír meg. Az elbeszélés szövetébe szinte mindig hitelesen épül be a privát, családon belüli nyelvhasználat, a gyermeknyelv, ugyanúgy a proli egzisztencia jól ismert nyelve, vagy éppen az elbeszélő önfelelt nyavalygása, okoskodása. Kun olyan finom öniróniával és derűvel jeleníti ezt meg, hogy azt érezzük, az elbeszélés nyelvi perspektívája kiteljesíti az elbeszélői én gyermekkori elszigetelődéstől a szerető és szeretett családos emberként önmagára való találásáig tartó fejlődési ívet. Így válnak a hétköznapi családi élethelyzetek — a szoptatás, az ügyintézés, a székrekedés — az elbeszélés adekvát témáivá. Az elbeszélő megtapasztalja, hogy miközben a család, (a pereputty) egyszerre önfeladás és terhes munka, ugyanakkor az önfeladásban egy többszereplős entitás részeként ismer magára, amely megoszt maga között minden jót és rosszat. És amely ingóságait egy Suzukiba gyömöszölvé, játékokkal és babakellékekkel álló csóvát húzva maga után hasít keresztül Európán, miközben Gryllus Vilmos dalai üvöltenek a lehúzott ablakból, és a napsugarak villognak Kun 17 köves Raketa karóráján. (*Magvető*, Budapest, 2016)

KOVÁCS ALEX

ÓRSY LÁSZLÓ: ÉLETERŐS ZSINAT

Órsy László jezsuita szerzetes idén megjelent kötete a II. Vatikáni zsinat és a zsinat utóéletének egyik fontos aspektusára kíván rámutatni. Érdemes a kötet bemutatását annak 104. lábjegyzetével kezdenünk. Itt egy rövid anekdotát találunk, amelynek mondanivalója azonban mégis több mint releváns. Alexandre Renard bíboros, zsinati atya röviden summázott véleménye arról a kérdéstről, hogy foglalkoznak-e egyházzal a zsinaton, így hangzott: „fütyölök a kánonjogra”. (116.) S ez a kijelentés — még akkor is, ha nyilván túlzó — a gyakorlatban a mai napig meghatározó problémákhoz vezet el. A kötet nagy erővel és analitikus pontossággal

mutat rá arra a tényre, hogy a zsinat befogadásának elengedhetetlen feltétele a kánonjog. Nem elég pusztán a „teológiai tartalom”, ezeknek a gyakorlatba ültetésére az egyházjog hívatott, amelyet nem vett eléggé figyelembe a zsinat, és annak közvetlen recepciója sem (vö. 105. lábjegyzet).

Ezen a horizonton válik érthetővé, hogy Órsy László miért jelzi már a kötet elején: „*friss teológiai látomás után kutatok, azután pedig az annak alkalmazását szolgáló jogi normákat és szervezeteket keresem*”. (45.) A kötet célja tehát a *fides quaerens intellectum* és a *fides quaerens actionem* dialektikus harmóniájának megteremtése, vagy legalábbis megkísérlése.

Szerzőnk fiatal teológusként tanúja volt a zsinatnak Rómában. Így nem lehet kérdés, hogy az a „teológiai látomás”, amit képvisel — ebben a könyvben is — a zsinat teológiája. A szerző szellemi háttéréből külön kiemelhetjük még Ghislain Lafont bencés atyát, akinek zsinatértelmezéseire, s annak jobb megértését elősegítő műveire Órsy többször is utal.

A kötet főbb témáinak, fejezeteinek első pillantásra nem egészen világos koherenciáját éppen a fentebb leírt hermeneutika adja meg, amelynek sorvezetője „*a communio átfogó ügye*”, mint a zsinat mondanivalójának egyik, ha nem a legfőbb kulcsa.

Szerzőnk ennek a *communio*nak a teológiáját kívánja felmutatni úgy, hogy közben kánonjogászként gyakorlati szemszögből végzett olvasatát is megadja. Ez az olvasat pedig sok esetben konfrontatív. Komoly vitapontok olvashatóak például a püspöki konferenciák teológiai és jogi természetének tartalmáról (az úgynevezett „*affektív kollegialitás*” problémájáról) II. János Pál *Apostolos suos* motu propriojának kapcsán, a kötet második fejezetében. De hasonlóan komoly teológiai problémákra hívja fel a szerző figyelmünket a világi hívők jelenlegi helyzetével kapcsolatban is. Ebben a harmadik fejezetben talán még erősebben érződik a „*küzdelem*” a hatályos kánonok paragrafusai (CIC. 129. kánon 1–2§) és a szerző által érvényesíteni kívánt teológiai tartalom (LG) között. A fejezet egy pontján Órsy a CIC. 129. kánonjának 1–2§ kapcsán a következő kijelentést teszi: „*Ez újítás*” (63.), amely megállapítás teológiai értelemben nagyon erős kifejezése annak, hogy ez a tartalom nem része a hagyománynak. Felmerülhet a kérdés, hogy ez a valódi hagyomány félreolvasása vagy esetleg annak tudatos eltorzítása-e.

A konfrontáció azonban leginkább a könyv végéhez közelítve csúcspodzik ki igazán, amikor a szerző a kötetbe szerkeszti Joseph Ratzingerrel a *Stimmen der Zeit* hasábjain folytatott vitáját a definitív tanítás egyes kérdéseiről. A fejezet a kötet egésze szempontjából is kiemelkedően fontos lehet, ha jól tudjuk olvasni. Talán segíthet a helyzet megértésében Bernard Sesboué francia jezsuita professzor Órsy által idézett mondata, melyet az *Ad*

tuendam fidem motu proprio folyományaként emel be munkájába. Sesboué azt írja a motu proprio kapcsán: „*itt egy egyházztan érvényesítése történik*”.

Azt mondhatjuk, összefoglalva a sok évtizedes problémát: Órsy megpróbálja jelen könyvében a II. Vatikáni zsinat egyházképe felől olvasni a hatályos kánonjogot, s véleménye szerint a mai egyházjog nem felel meg annak.

Sőt, a Ratzinger bíborossal folytatott vita rámutatott arra, hogy ma is bekerülhet a hatályos kánonok közé számos teológus *communio*-felfogásának nem megfelelő szabályozás, ami további komoly vitákat eredményez: egyházképek vitáját. A meglévő különböző egyházztani belátások különféle formákban, sok esetben egymásnak feszülve élnek tovább az egyházban ma is. A kánonjog Órsy olvasatában nem tudta eléggé mélyen a gyakorlatba ültetni a zsinat egyházztanát, s ennek lényeges oka lehet, hogy a zsinat nem vette komolyan a kánonjogot, amikor lehetősége volt rá. Az egyházjog pedig jelen pillanatban sajátos — az Órsy által — „*kánoni nominalizmusnak*” (111.) nevezett állapotában nem is alkalmas erre a feladatra.

Éppen ennek okán próbálja meg a szerző a kánonjogot mint a „*Szentlélek szolgálatát*” definiálni, amikor a kánonjogászok hivatásáról elmélkedik az egyházban. Külön hangsúlyt fektetve arra, hogy *communio*-fogalmának megfelelően értekezzen a törvények befogadásáról (5. fejezet), illetve, hogy az egyházjog részletes analizisét adja, amely elősegítheti annak változását is (6. fejezet).

A szerző teológiai felfogásának és kánonjogi perspektívájának megismerése és megértése, akár kritikai szemszögből is, nemcsak egy „*szűk*” közeget számára lehet fontos, hanem az egyház minden tagja számára.

Ezt a megértést segítheti elő a kötet szövegének stílusa, ami dinamikus, jól strukturált, nehéz témákat is közérthetően kifejező, ami egyben a fordítókat is dicséri. A szerző eredeti intenciójának megfelelően tükrözi azt a dinamizmust, ami cselekvésre, tette ösztönöz. Mindezt igényes tudományos háttérrel teszi, bár néhol érezhetően hiányzik az érveit megalapozó források feltüntetése. Például a tonzúra funkcióját illetően. Azért emelem ki ezt a példát, mert a szerző kánonjogi és teológiai érvelése nagyban függ attól, hogy a hagyományból jól alátámasztva értsük meg a tonzúra teológiai státuszát 1972-ig. Érvelését meglátásom szerint nem támasztja alá kellő forrással a kötet e fontos pontján.

A kötet teológiailag is precíz fordítását (eltekintve az utolsó, a 11. fejezettől) Solyom Lászlónak köszönhetjük, akinek valódi alkotómunkáját a szerző is elismeri és megköszöni a kötet legvégén közölt interjúban. (Ford. Solyom László et al.; *Jezsuita Kiadó*, Budapest, 2017)

SÁGHY ÁDÁM

